

Понякога, в някоя затънтена, мухлясала канцелария, в която, забравено и от бога, и от администрацията, дреме някакво сънливо шефче, можеш да се натъкнеш на изключителни произведения на изкуството! В първия момент човек не ги забелязва; пожълтели са, покрити със сивкава ципа наслоен тютюнев дим, изпарения от пот, сажди, смог и астматично дишане на поколения чиновници, чиято служба е протекла в тази стая. Някои от тези картини са частично закрити от полици с класьори и папки с документи или ги скрива закачалката със зимни палта. Но ако посетителят, който чака от служителя решаването на някакъв заплетен проблем, е опитен познавач и внимателно наблюдава, ще открие по стените най-известни художници и произведения често от плодотворните им периоди.

Попитайте служителя, който с години е седял под платното на някой прочут художник, чия е въпросната картина, ще ви отговори неохотно, че не знае, нито пък го е грижа чия е. Картината си е картина! Какво значение има чия е? Но положително ще го усъмни вашето вглеждане и може, подтикнат от любопитство, да ви попита струва ли нещо. Ще му кажете, че струва много. Колко? Няколко милиона. Няма да ви повярва. Ще помисли, че сте луд.

Как са попаднали в канцеларията тези картини? Много от тях са наследени заедно с останалия инвентар от довоенните управи и министерства. Други са заварени в къщите, където са се настанили канцеларии и учреждения. Но повечето е откупила държавата от някогашни общи и самостоятелни изложби в периода, когато тя е била единствен меценат. След реорганизации, обединяване и съкращаване на различни служби, заедно с чиновниците са се местели и картините. Самите художници отдавна са изгубили следите

им. В инвентарните книги са вписани като КАНЦЕЛАРСКО ОБЗАВЕЖДАНЕ заедно с бюрата, закачалките, шкафовете, килимите, абажурите и кошчетата за боклук. Тези картини имат предимно ДЕЛОВОДНА СТОЙНОСТ, която не се променя, а редовно се пренася година след година при ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ. Ако едни "Цветя" са купени през 1946 г. от Комисията за откупване на произведения на изкуството към несъществуващото днес Министерство на просветата и културата за три хиляди динара, тази картина и днес ще струва също толкова в канцеларските книги, въпреки че стойността ѝ отдавна вече е надхвърлила три милиона (1979 г). Всяка картина има върху гърба на рамката си малък метален регистрационен номер, какъвто имат и столовете под седалката. Случвало се е да се окаже в някоя канцелария при влизане на ИНВЕНТАРИЗАЦИОННАТА КОМИСИЯ; тогава ме помолваха да стана от стола, на който съм седнал, за да сравнят номера и да го впишат в книгата. По същия начин обръщаха картините на стената и търсеха регистрационния им номер.

По-опитните и образовани служители донасят КАКВАТО И ДА Е КАРТИНА и прехвърлят от шедьовъра металната пластинка с номер. В слепите Инвентарни книги платното без стойност така продължава да се води като КАРТИНА докато предходният носител на номера виси в нечий дом. На бюрокрацията така и така е все едно. Единствено важно е да съвпада номерацията. Тъй като от време на време в канцелариите се сменя обзавеждането, не са редки случаите, когато заедно с бракуваните столове и картотеки бива изхвърлена и някоя ценна картина. Преравяйки тези гробища на уважавани някога предмети, човек може да попадне на шедьоври и да ги купи на кило, като бракуван материал без стойност.

Но и в случай, че останат след смяната на обзавеждането в канцеларията, където ги е захвърлила злата съдба, тези картини и скулптури са изложени на самота и безславен край и няма сила, която да ги избави от чиновническия затвор, тъй като правилата и законите за БРАКУВАНЕ НА ДЪЛГОТРАЙНИТЕ АКТИВИ са така свирепо прецизни и се прокарват само по точно определен административен ритуал, усложнен до безумие. Често неподписани или, за дилетантите, неясно отбелязани, тези картини се пренасят година след година в колонки, заедно с обзавеждането:

“- Стол, въртящ се, броя три (бр. 3)

- Кошче за смет, плетено, броя шест (бр. 6)

- Картина. Брой един (бр. 1)

- Закачалка, стояща. Броя два (бр. 2)”.

Чиновническият дух се показва по този начин далеч по-свиреп от егоистичния капиталист, който, заради престижа, все пак подарява ценна колекция картини от импресионисти на някой музей, като фондация, докато тези произведения креят в робство, далеч от погледите на когото и да било, освен на служителите и на онзи случаен гост, без някаква надежда да отидат някога на мястото си в музея или галерията. Сляпо равнодушие обкръжава тези редки картини, за които техните автори биха дали всичко само и само пак да си ги възвърнат. Напукват се и се оронват огромни композиционни платна, захвърлени в складовете, плесента избива върху натюрмортите, натикани в столовите на някогашни учреждения, из архивите гният най-прочути пейзажи; сменят се безлични шефове на счетоводства под шедьоври-бюрократски пленници, чиято стойност не могат и на сън да си представят, махвайки с ръка:

- А-а, тази картина ли? Отде да знам. Картина кат’ картина!

